

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„Полицијски гласник“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

РАСПИС

Свима окружним начелствима,
Управи града Београда и
суду општине града Београда

Један првостепени суд, разматрајући пресуде општинских судова донесене по иступним кривицама за заузеће сеоске земље и пута, кажњиве по §. 375. а и 339. казненог законика, ништио их је само зато, што налази да је по оваквим делима суд општински заинтересован, и према томе, да није надлежан за њихово извињање и суђење. Услед тога, писмом мојим од 22. пр. месеца П.М. 24031. обратио сам се Господину Министру Правде с молбом да Касациони суд ово питање протумачи. Господин Министар Правде писмом својим од 17. ов. м-ца Бр. 10348. изволео ми је јавити, да је умолито Касациони Суд, да на основу § 16. свога устројства даде мишљење о томе:

Могу ли општински судови извињати и судити о самовласном заузимању сеоске или општинске земље, и сеоских путева, у атару дотичне општине, које се кривице казне по § 339. и § 375. а казненог законика, — или не могу?

Касациони Суд у својој општој седници од 8. октобра ове год. Бр. 9505 разматрио је овај предмет, па је нашао:

„По чл. 94. тачка 4. б. закона о општинама и §§ 3 и 4 а, полицијске уредбе општинских судова овлашћени су, а уједно и дужни, да извињају и суде сва иступна кажњива дела из III. части казненог законика.

Надлежност општинских судова простира се и на извињање и суђење самовласних заузимања сеоске и општинске земље и селских путева, кад се учине у атару исте општине, јер су и те недопуштене радње иступи из III части казненог законика и казне се по §§ 339 и 375 а, казн. законика.

Та надлежност не може се оправдано оспоравати са разлога:

1., ни једним законом није искључена надлежност општинских судова за извињај и расправу иступних дела из §§ 339 и 375 а, казн. законика, кад се изврше у атару дотичне општине, и кад закон није учинио никакав изузетак у том погледу, онда важи правило опште о надлежности, коју је закон поставио;

2., општински суд стоји према учиниоцима тих иступних дела као судска власт, а не као парничар или повређено и оштећено лице, јер општински суд није сопственик и искључиви господар заузете општинске имовине, те да би се као интересована странка требао да искључи из извињања и суђења, него је целокупна општинска имовина заједничка својина свију грађана дотичне општине, и то како садашњих њених грађана, тако и оних из доцнијих генерација;

3., председник општинског суда и кметови с деловођом ни као грађани једне општине немају, сем права уживања, никаквих других имаовинских права на општинску имаовину, те да би њихова савесност и непристрасност у функцији извињања и суђења именованих иступа могла доћи у питање;

4., не могу се противу те надлежности општинских судова истицати ни основи искључења из § 43. крив. пост. и § 12. Полиц. Уредбе, јер се они не односе на суд као јавно правну установу, него се по њима могу искључити само судски и и следни органи, ако би се исти односи према њима као интересованим и изузетним лицима на закони начин утврдили;

5., и ако је општински суд у својству самоуправне општинске власти позван према тачки 1. чл. 97. закона о општинама, да се стара да се што од општинског имања не окрњи, не умањи и не уништи, опет за то његова судска власт не сукобљава се са службеном радњом, на коју је овлашћен по тач. 1. чл. 97. зак. о општинама да обавља пуномоћник општински, којег бира општински одбор баш за исте послове, и који се појављује као ту-

жилац у свима правним општинским интересима; и најпосле

6., надлежност суда као установа јавног поретка, не може се мимо закона мењати ни по вољи појединаца ни по нахођењу државне власти.

Према свему наведеноме Касациони Суд одговара на предложено питање:

Да општински судови и могу и дужни су, да извињају и суде иступне кривице о самовласном заузимању сеоске или општинске земље, и селских путева у атару дотичне општине, које се кривице казне по §§ 339. и 375. а казненог законика.“

У саопштењу овог, препоручујем свима полицијским властима и судовима општинским да се по овом тумачењу Касационог Суда управљају.

ПБр. 26.537.

21. октобра 1905. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела.

Ив. Павићевић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(НАСТАВАК)

§ II.

Ипак, такве инциденте расправља, код нас, у првом степену начелник срески односно, у Београду, надлежни члан управе. Против њиховога решења може се изјавити жалба начелнику окружном односно управнику Града Београда, а противу одлуке ових опет министру унутрашњих послова. Ако је добро које има да се прода јавним надметањем у ресору окружне вароши, надлежан је, како за процедуру принудне наплате тако и за инциденте те процедуре, у првом степену начелник окружни, чије решење подлежи

као и горе, расматрању министра унутрашњих послова.²⁶⁾

²⁶⁾ Правилу о апсолутној надлежности полицијске власти за извршење грађанских одлука судских постављено је у §. 462. грађ. суд. поступка, а о релативној у §. 463., који, у осталом, није тачан, јер се надлежност релативна овде одређује по месту где се добра, која имају да се продају, налазе, ако то место не би било, у исти мах, и домицила дужника. Правила о релативној или помесној надлежности (*ratione loci*) код принудне наплате ова су:

¹⁹⁾ У обиму среза надлежан је начелник срески (§ 463. грађ. суд. пост.; чл. 35. закона о уређењу округа и срезова од 18. марта 1905. год.). В. и укинута *устројенија окружни начелства и главне дужности среских начелника* од 12. Маја 1839. год., по којем је чл. 7. А. г. окружни начелник био надлежан: „да пресуде судске сам или посредством среских начелника у извршење привода.“)

²⁰⁾ За окружне вароши надлежан је начелник окружни, пошто те вароши спадају само у округ чiji су они главни град, али не припадају ни једном срезу, да би који од среских начелника могао бити и за њих надлежан. (В. о овоме чл. 4. закона о административној подели Краљевине Србије од 11. јуна 1860. (Зб. VIII., стр. 100.). Београд је подељен на квартаве, на челу којих стоји по један члан (§ 7. и 9. наведеног *устројенија*). У сваком кварту, за извршење грађанских одлука судских, надлежан је његов члан. (Интересанто је да ни једна одредаба овога *устројенија* не говори о томе да је Управа Града Београда надлежна и за извршење грађанских одлука судских. Али то је несумњиво према општој одредаби § 462. грађ. суд. пост., као и с погледом на то да је та Управа *полицијска власт*).

²¹⁾ Град Београд има засебну административну управу (чл. 4. зак. о админ. подели Краљевине Србије и чл. 158. зак. о уређењу округа и срезова од 1905. год.). Она је установљена *устројенијем управитељства вароши Београда* од 11. јуна 1860. (Зб. VIII., стр. 100.). Београд је подељен на квартаве, на челу којих стоји по један члан (§ 7. и 9. наведеног *устројенија*). У сваком кварту, за извршење грађанских одлука судских, надлежан је његов члан. (Интересанто је да ни једна одредаба овога *устројенија* не говори о томе да је Управа Града Београда надлежна и за извршење грађанских одлука судских. Али то је несумњиво према општој одредаби § 462. грађ. суд. пост., као и с погледом на то да је та Управа *полицијска власт*).

Што се тиче правних средстава против решења, донесених о инцидентима принудне наплате, важе ови прописи. По чл. 11. зак. о уређењу округа, и срезова од 18. марта 1905. начелник окружни „решава по жалбама против решења управних среских власти — према одредбама специјалних закона“. Решења донесена од стране чланова квартава подлеже расматрању управника Града Београда. Ово се изводи поглавито из одредаба §§ 11. и 17. *устројенија управитељства вароши Београда*.

Против решења начелника окружног може се изјавити жалба министру унутрашњих послова. То, истина, није тако изречно казано у закону о уређењу округа и срезова од 18. марта 1905. год., али несумњиво је да је тако, по чл. 11. тога закона, по коме окружни начелник стоји под непосредним надзором министра унутрашњих послова. Из ове одредабе излази, као опште правило, да се против решења начелника окружног може заинтересовани жалити министру унутрашњих послова. Да ове прибележимо и § 28. *Устројенија централне државне управе у Књажевству Србије*, од 10. марта 1862. (Зб. XV., стр. 90.) по коме: „Пол. Министарством Унутрашњих Дела стоје сва окружна начелства...“ По овом истом пропису, под министарством унутрашњих послова налази се и управа Града Београда, из чега треба извести, да решења управника града Београда, донесена по жалбама на решења чланова квартава, подлеже расматрању мин. унутр. послова. Да наведемо и §. 11. *Устројенија управитељства вароши Београда*, по коме „управитељ одговара попечитељству унутрених дела“. Најзад ово потврђују и специјални закони у којима законодавац изречно одређује инстанције у предметима из надлежности полицијске власти. Тако по §§ 15. и 17. Уредбе Полицијске, пре њене измене и допуне од 17. јануара 1904. год., „Противу сваке пресуде или решења о иступима имале су право стране жалити се...“ противу пресуде среске власти начелству, противу чланова управе вароши Београда, управни исте вароши; а противу пресуде начелства, управе вароши Београда и управе Мајдан-Пека, министру унутрашњих послова...“ (Управа Мајдан-Пека, као засебна администрација, не постоји више).

Дакле, инциденте процедуре извршења, питања, понављамо, приватно-правнога реда, решавају код нас органи власти, у чију непристрасност, из разлога горе наведенога, појединци могу имати основа да сумњају.

Остаје, истина, Државни Савет. По чл. 144. Устава као и по закону о пословном реду у Државном Савету, то тело надлежно је да, као последња инстанција, доноси одлуке по жалбама против министарских решења.

Државни Саветници су, слично судијама, непокретљиви (чл. 141. Устава), из чега би се могло извести да су гаранције које би појединцима, у овим споровима, могле недостајати код нижих инстанција, њима обезбеђене бар код највише власти, Државнога Савета. Начелно, примедба је тачна. Али њена снага, у нашим специјалним приликама, прилично је ослабљена. Треба се сетити само оних честих промена вршених у саставу Државнога Савета, каткада при свем том што је самим уставом Саветницима био инамовибилитет загарантован. Сваки нови режим доводио је, у ово највише административно надлештво, за чланове своје присталице, због чега су Државни Савети појединих режима носили на себи политичко обележје самих тих режима. Наравно да та боја није ишла у прилог Државном Савету, чија је репутација независнога и непристраснога тела отуда трпела. Напослетку, није овде без важности ни тај факат, да је Државни Савет дуго време (од 1870. до 1888. и од 9. маја 1894. до 6. априла 1901.) био, због покретљивости својих чланова, у веома зависним односима од централне управе, услед чега се он, при решавању, врло често обазирао и на мишљење и расположење те управе о питањима која су била предмет тога решавања. Да ово није само једна претпоставка, види се из тога што се је, чим је законодавац стао на то становиште да треба обезбедити независност Државних Саветницима, овима зајемчио инамовибилитет. Дакле, та околност да је Државни Савет, тако дуго, зависан био могла је и може имати ту последицу да и данас Државни Саветници, подлежући и несвесно реминисценцијама из прошлости, забораве на садашњи независни положај свој и поведу се, при своме раду, за утицајима који се на њих могу учинити од стране централне управе. Када је једно тело кроз дуги низ година имало извесну правну ситуацију, оно не може

Што се тиче правила да решења министарска подлеже контроли Државнога Савета, осим, наравно, случаја у коме би законодавац ту контролу изузео (в. н. пр., ранији редакцију §§ 15. и 16. Полицијске Уредбе први став *in fine*), оно је постављено у чл. 144. тач. 6. и 13. Устава (као и у закону о пословном реду у Државном Савету). Само, односно министарских решења донесених по инцидентима процедуре извршења, има овде ова тешкоћа. Чл. 144. тач. 6. Устава, установљавајући рекурсе против министарскога решења, говори о „спорним административним питањима“. Међутим, као што смо то већ казали, горњи инциденти долазе у област питања приватно-правнога карактера. Чл. 144. тач. 13. Устава, такође, није на мовде од помоћи. Он ту предвиђа случај да је министар издао решење за које није био надлежан или је решењем прешао круг своје власти, што ни једно ни друго не обухвата наш случај, када министар решава о инцидентима принудне наплате.

да се тако одмах, пошто се та ситуација његова другом замени, еманципује навика које су биле последица те раније ситуације. Као карактеристичан пример да наведемо народну скупштину. У прво време њенога функционисања као законодавнога тела, прости људи из народа мислили су да су они дужни, као посланици, примити све предлоге владине, у успомени на раније народне скупштине које су имале само консултативни глас. Њихова послушност долазила је, не од одсуства храбрости, да се са владом боре, већ од погрешнога схватања њихове уставне дужности. Слична опсервација вреди и за судије, када они од покретљивих чиновника постављених непокретљиви. И после увођења установе инамовибилитета, судије не могу дуго да се ослободе, бар у крупним стварима, оне сумње да ће бити изложени неприликама, ако би, не водећи апсолутно рачуна ни о каквим другим обзирима, стајали искључиво на терену строге законитости. Карактер њихов, одведен на странпутицу ранијим законодавством које им није зајемчавало независност, не може да се измени тим самим што је дошло друго законодавство које им ту независност гарантује. Треба времена па да судија, функционишући под заштитом нове установе, промени своје навике и да уверење: да се, у дужности својој, има једино законом да руководи, постане саставни део природе његове. Ове опсервације показују нам, колико смо ми изгубили у томе што нисмо стално одржали у снази судски инамовибилитет уведен код нас први пут под владом Пироћанчевом 1881. (закон о судијама од 9. фебруара 1881.), већ смо га од тада три пута (1888. год., када је ступио у живот Устав од 21. децембра те год.; 9. маја 1894., када је тај Устав суспендован; 25. марта 1903. када је оборен Устав од 6. априла 1901.) погазили²⁷⁾. Да тако није било, већ да је, од тога времена, 1881., судиска сталност остала недирнута, данас би судски кадар наш био, не само *законски*, већ и *стварно* независан, и сачињавао би једно тело одстрањено, у много јачој мери него што је то данас, од свих, по правосуђе, штетних утицаја.

Разуме се да, ако се и код нас једном пресече са том праксом: да један састав Државнога Савета траје толико колико и режим који га је дао, горње наше примедбе односно недовољне сигурности за појединце, да ће они, и код самога Државнога Савета, наћи много више заштите него код нижих судија, изгубиће доста од своје садашње основаности.

Ова махна нашега законодавства, код питања о надлежној власти за расправљање инцидентна процедура извршења, није толико штетна, ако је инцидент такав да заинтересовани појединац може њега изнети на решење и пред судску власт. Он тада има могућности да избегне за-

²⁷⁾ Ако сматрамо као инамовибилитет и онај који је судијама дат после државнога удара од 25. марта 1903., онда је установа судиске непокретљивости код нас суспендована четири пута: четврти пут заменом, после догађаја од 29. маја 1903., априлскога устава Уставом од 5. јуна 1903., после чега су све судије свију редовних судова биле стављене на расположење.

висну административну власт, и да ствар упуту суду.

На пример, извршна власт не може приступити попису, ако за то нису испуњени сви услови законом прописани. Један од тих услова, и најглавнији, јесте тај да, против дотичнога лица, постоји судска одлука и да је та одлука извршена (§§ 461. и 462. у вези са §. 465. грађ. суд. пост.). Полицијска власт, противно овим одредбама, ипак је попис извршила. Такав акт њен нема законске вредности нити је извршилац тим потписом стекао, на пописаним добрима, право залог: §. 469. грађ. суд. пост., који вели да „пописано имање за извршење пресуда постаје од дана пописа закона залога поверитељу за чији је рачун пописано...“, претпоставља, између осталог, попис извршен на основу извршне одлуке судске. Такав попис онај чија су добра пописана уништиће код више административне власти која ће нижи извршни орган упутити да претходно од повериоца изиште дефинитивну одлуку судску, па тек онда да предузме егзекутивне мере. Али, господар пописаних добара може не поћи тим путем, већ оставити да полицијска власт изврши и продају па да ову после, по §§. 501. и 502. грађ. суд. пост., код суда обори.

Али, има таквих инцидената, код принудне наплате, који се једино могу изнети на решење код административне власти. Узмимо, на пример, ово интересантно питање: да ли, у случају када је полицијској власти предато, у разне дане, више извршних одлука против једног истог лица, та власт има за дужност да наплате врши оним редом како су јој одлуке предаване, што би, у претпоставци да дужник нема толико добара да се све пријављене тражбине могу наплатити, одвело томе резултату, да би одлуке, доцније полицији предате, остале неизмирене? Или пак извршна власт мора, у таквом случају, пописати једновремено добра дужникова за рачун свију поверилаца, тако да сви они задобију право да се из тих добара наплаћују?

Питање ово, у вези са тумачењем §-а 470. грађ. суд. пост., има да се расправи раније, пре пописа. Јер ако, узмимо, полицијска власт, сматрајући да је то њена дужност, попише имаовину осуђенога само за одлуке које су јој пре на извршење дате, повериоци за чији је рачун попис учињен, стећи ће једини, по §. 469. грађ. суд. пост., залог, и из ње ће се намирити. Остали повериоци, који су своје одлуке предали власти позније, не могу тај попис обарати не само код више административне власти него ни код суда: повериоци за чији је рачун попис извршен задобили су, по §. 469., пуноважно залог, и уништење пописа била би повреда једног стеченог права, а стечена права не могу се ни самим законима рушити (чл. 36. Устава). Повериоци који су остали неизмирени имали би само то правно средство, да од извршнога органа траже накнаду штете, по §. 800. грађ. зак. у вези са §. 500. а грађан. суд. пост. (В. и чл. 28. Устава).²⁸⁾ (наставиће се)

Живојин М. Перић.

ПОЛИЦИЈСКИ ЧИНОВНИЦИ

и

Пројект закона о чиновницима грађанског реда.

(НАСТАВАК)

Под таквим погодбама ситуиран, српски чиновник, који је по правилу сиротног стања, не знамо из каквих побуда треба да се посвети полицијској струци? Кад се свему осталом чиновничком особљу гарантује државна сгужба, па се само веће полицијско чиновништво од тог начела изузима, правилно је претпостављати: да ће се полицијске службе примати или најлошији кандидати, који у опште у другим гранама државне службе нису имали приступа или успеха, или кандидати, који с нарочитим, несавесним прорачуном, улазе у ту службу само зато, да се за кратко време, док су на дотичним положајима, наплате тековином, истина, у вези са службом, али која им на законској основи не припада. Не треба се варати! У нашим приликама, такво чиновништво било би у народу осуђено на губитак службе и под најсавеснијим владама: а таква њихова судбина била би у толико поузданија, у колико с обзиром на начело сталности, које би вредело за све остале чиновнике, не би у опште било могућности, да се тим људима, ма они били и најсавеснији и најупотребљивији за јавну службу, нађу друга места у замену за полицијске положаје, са којих би их нова влада сменила. Шта више, баш елементи, који би се својим моралним особинама упорно истицали у државној служби, елементи, чија се моралност не би мењала са изменом ситуације, били би увек у положају, да за нов режим немају довољно „политичке“ подобности; и ако би био јавни интерес, да тако истажнути елементи, који би се одликовали савесном применом закона, задрже своје положаје и даље, или бар да у опште остану у државној служби. Њихово даље учешће у државној служби, ма и на другим положајима, било би у толико потребније и корисније, у колико долазе баш са оних службених позиција, на којима су се морали занимати и врло важном и врло пространим државном службом иницијаторске природе, те за државну службу имају један осведочени плус, који их изнад обичних кандидата за државну службу знатно истиче.

Тако рђаво ситуиран, полицијски чиновник долази у положај, да, тако рећи, облигатно и против своје воље погоршава своје моралне особине непосредно у државној служби, за коју је потребна најчистија морална исправност. Не треба тражити од људи, да буду анђели! Под претпоставком, да се ко год од бољих људи прими једног тако изузетног, несигурног положаја, знајући да му је он само провизоран, а у Србији у сваком случају провизоран и у толико несигурнији, у колико је истакао јачу моралну снагу, — њему не остаје ништа друго, него да свој морал, какав се тражи за исправну примену закона подешава према захтевима режима, под којим служи; а што је још опасније, да се за све време трајања ње-

гове службе стара, да и несавесном применом закона што јаче обезбеди своју будућност у току кратког времена, за које ће бити у служби полиције. Подмитљивост и у опште несавесна тековина, по правилу, биће главно обележје мотива, који ће многе кандидате одређивати да се овакве службе примају. На тај начин, она врста државне службе, која треба да има најбоље чиновништво, имаће најлошије. Ако и у једној земљи треба радити на јачању ауторитета власти; ако је и у једној земљи потребно, да се ауторитет власти мора у првом реду подизати јачањем ауторитета полиције, то је у нас. Према томе, чудновато би било, одиста, дозволити једно изузетно стање баш тамо, где би тај пзузетак био и сувише опасан и сувише значајна сметња, ако се у опште помишља на поправку државне службе у Србији, на једну озбиљну реорганизацију јавне службе. Која је то власт, до чије надлежности критеријум масе иде тако непосредно, ако није полицијска? Претрпана тако разноврсном надлежношћу оне врсте, која народ у целини најинтимније интересује, која захвата и све његове личне и имовне односе, слободу рада и кретања у опште, полицијска власт, по превасходству тражи снажан власнички ауторитет, па да у свима односима њене надлежности може бити успеха, и да се после тога успеха, и после савесне и паметне примене закона, почне једном веровати у њену корисност и исправност, те да јој се тако врати ауторитет, који јој је тако много потребан, а који је она тако давно изгубила. Међутим треба једном и у нас да се запази и да се зна на широј основи него до сада, да у нас не може бити јакот ауторитета власти у опште, ако такав ауторитет недостаје полицијској власти. А ако је тако, онда има ли смисла постављати и даље за основну организацију ове струке најнесретније начело, које је ставља у изузетан и наопачки положај; начело, по коме се само та струка ставља ван примене и заштите начела сталности, и на тај начин за улаз у ту службену област отварају врата или само рђавим елементима, или само онима, који су у напред одлучили да постану рђави.

Истина, у новом пројекту закона о чиновницима грађанског реда предвиђено је начело сталности и за полицијске чиновнике, али управо само за све писаре и секретаре окружних начелстава, а не и за остало особље, и на име: за начелника министарства унутрашњих дела, управника града Београда, окружне и средске начелнике и чланове Управе града Београда. Другим речима сталност је предвиђена само за спомоћно чиновничко полицијско особље, а не и за оно, које је непосредни и прави носилац полицијске власти; за особље на које се у главном полицијска власт и своди у оним њеним атрибуцијама, које јој по њеној законској надлежности признају. Спомоћно полицијско особље долази са унапређењем на више полицијске положаје у праву опасност, да изгуби гаранцију, коју му даје начелно сталности. У место унапређења, оно би већи положај морало да сматра

²⁸⁾ В. опширније о овоме у нашој књизи *О попису*, I, стр. 112.—125.

у ствари као неку врсту казне. Ако би се желело, да се пречисти са службом једног младог интелигентног правника, веома употребљивог у положају секретара начелства, ако би његова ревност и савесност била и требала да буде упућена на стицање већих положаја, на каријеру у струци полицијској, он би доласком на већи положај, на пример на положај средњег начелника, могао бити отпуштен одмах, ма да му је, као секретару начелства, била зајемчена сталност. И најкориснији, најупотребљивији чиновник требао би управо да моли, да га не унапређују, да би избегао опасност отпуста или пензионисања. На тај начин, основни етички мотиви, који служе као морални подстицај за усавршавање чиновника за што активније учешће у државној служби, били би готово уништени, можда и код најодушевљенијих људи, спремних и вољних, да у служби полицијске власти послуше свом преданошћу и потпуном исправношћу веома употребљивих људи.

Није ли могућност такве несрећне последице заиста права аномалија главних начела, којима треба у закону о чиновницима положити поуздан темељ за реорганизацију јавне службе; није ли то довољан критеријум за неоправданост изуетка, који је за полицијске чиновнике пројектован? Ми оправдано питамо: који је од бољих чиновника, који је, већ, у другој којој грани државне службе, који ће се, као сталан и заштићен, решити, да тај положај напусти и да се ода полицијској струци? За полицијску струку, као што смо већ наговорили, наступила би права опасност. да је прихвати морално и интелектуално непоуздани елементи. А ми мислимо, да би такав резултат био веома и нецелисходан и опасан, баш с гледишта најважнијих начела и намера, које треба да буду остварене новим законом о чиновницима грађанског реда.

Да би се томе зду доскочило, да би се ипак, полицијској струци осигурали кандидати, мислило се да ће бити довољно гаранције у другом једном начелу, које је толико исто и нецелисходно и опасно, бар за наше прилике; мислило се, да треба дати могућности, да поједини, и то бајаги, људи нарочито квалифицирани, људи истакнутије спреме, могу и без обзира на законску поступност заузети важнија, виша места у државној служби. Па да видимо, да ли је то умесно и да ли је у опште довољно, да одстрани неезде, које смо већ поменули.

Пре свега, државна служба, а нарочито она, за коју се тражи тако много рутине, не може да добије не само много, него ни довољно, кад се послови поверавају људима, који се практички за те послове нису изразили. У колико је такво особље захватило важније позиције, у толико ће служба бити јаче оштећена. У место да је, на обавезној основи, најпречи кандидат за односну службену позицију онај, који са иначе испуњеним погодбама школске квалификације, има још и доказану практичну спрему за ту струку, таквом се кандидатом претпоставља лице, које у основи овај други услов није испунило, јер у тој врсти државне службе

није служило. Колико је пута, у нашим приликама, утврђена штетна практика са постављањем начелника средњих и окружних, и колико се пута доказало, да сама факултетска квалификација није у стању накнадити и други део спреме, који се за такве положаје неопходно захтева — практичну спрему. Експерименти, чињени у том односу, и сувише су свежи; али, баш су зато и добро запамћени аргуменат за оправданост ових тврђења. Нама је негодно да за ово наводимо примере, а немамо ни потребе, јер је толика маса примера овакве врсте, да ће она за дуго време и прећутно опомињати на заблуде и у опште на погрешна начелна гледишта, која и у најпованијим нашим службеним круговима готово стално преовлађују, кад је реч о постављању полицијских чиновника на старешинске службене положаје. Штетне последице, које отуда наступају, свети се битним интересима државне службе и ауторитета државне власти у најважнијим облицима државног позива. За пример згодно је да се и на овом месту послужимо апелом на надлежност полицијске безбедности, и недовољне резултате, које она даје у Србији. Треба ли дозволити и је ли корисно, да на положај начелника окружног може доћи човек „са сокака“, те да се ту на самом положају учи својим дужностима, и на тај начин накнади оно, што му је пре тога требала дати дужа али краћа практика у служби полицијској, на другим, претходним положајима. Да се том злу доскочи у целокупној државној служби, да се сваком положају обезбеди још и практична спрема кандидата, и добило је начело поступног помицања у чиновничкој јерархији тако велику важност. Обзиром правичности при унапређивању чиновника, као строго етички захтеви, нису, при том, ништа важнији од строго политичких разлога — разлога целисходности, да се државној служби обезбеди учешће довољно способних елемената и да та способност за сваку већу чиновничку позицију у државној служби буде у толико сигурније, на самој законској основи, обезбеђена, у колико је чиновник по начелу поступности морао пре тога да проведе на другим претходним позицијама исте струке и за њу се, самим тим, практички најјаче оспособио.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Милутин А. Поповић.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

Криминалиста мора да води рачуна о менструацији и да зна да она има јакога уплива на душевно стање и расположење жене. Зна се поуздано да искази једне младе девојке пред иследником имају свој особити карактер у времену менструације и да се разликују од стварности. Није реч о објективности, које недостаје, него тада девојка и најобичнију, посведневну ствар изнесе, јер јој тако изгледа, као каква романтичан догађај. Искази учињени у

време менструације, обично преувеличавају догађај и романтишу га.

По то није само случај код девојака. Та се особина задржи и доцније се понавља. И жена, која је у неколико већ зашла у године, кад као сведок чини какве исказе, ако их чини у време менструације, даје им романтичан карактер. Reichenbach у половини прошлога столећа тврдио је и објашњавао да је то отуда што је у то време сензитивност, осећајност и надражљивост женска најјача. Тада је њен цео организам као у некој узбуни, те су тада и чула далеко осетљивија. Познато је да је много већи број повреда части од стране жена, него људи. Било би од интереса, да се сазна колико је тих и таквих повреда учињено за време менструације. Наравно, нема тога, који би нам могао дати и таку статистику и податке.

Lombroso у свом делу „Жена као злочинац и проститутка“ тврди на једном месту да је жена за време менструације јако склона гњеву и лагању. Никад једна жена није тако лако увредљива, као у то време, нити пак више лаже, него тада. Legrand de Saulle набраја интересантне случајеве крађе по париским великим радњама и магацинима. Он износи да тада и најелегантније госпође чине преступ крађе: од 56 случајева крађе по магацинима 36 је учињено за време менструације. Ово исто тврде и доцнији писци Bontemps и Lacassagne. Жена је тада похлапна на предмет који жуди. Када се узме у обзир да је жена тада лакше и више надражљива, него обично, то се онда лако може појмити и појуда жена, па и сам поступак. У неким случајевима, који су сматрани као дејство клептоманије, данас се, нарочито у времену трудноће, тај и такав случај своди на утицај менструације.

Ван сваке је сумње да трудноћа има велика дејства и уплива на душевни живот, па душевно стање и расположење женино. Свакако да има разлике пред криминалистом у исказима жене која је у другом стању, од исказа жене кад није трудна. Исто је тако и са преступима: злочинства и преступи жене у другом стању имају свој нарочити карактер и одступају од осталих преступа у извесним особинама и одликама.

У бићу и природи трудне жене најдубљи су и најјачи психички моменти и они час јаче час слабије дејствују на жену. Неоспоран је факат да се жена у стању трудноће измени и да измени и расположење своје. У њој су измењени соматични, физични односи; наступиле су промене у органима за хранење и изменили су се односи целокупне циркулације; несвесно се јавља стрепња и брига за један нов живот, за будуће створење, чија се клица ствара и развија у утроби матере. Жена осећа и зна да то стање само собом носи или опасност за живот, за будуће створење, чија се клица ствара и развија у утроби матере. Жена осећа и зна да то стање само собом носи или опасност за сопствени живот или болове, патње и тешкоће. Неосетно и нехотично осећа жена, па била она најпростија или најобразованија, осећа тајанствену и непојмљиву клицу

новога живота који се у њој зачео и који треба на свет да се појави, а који ће њу да начини мајком. Колико је различно осећање једне младе, остављене веренице, која очекује да се породила, од осећања једне законите жене, чији је првенца обезбеђен и с именом долази на свет! Посматрајмо само осећање једне пукне сиротице, која има много деце и чека новорођај и поредимо их са осећајима једне здраве и једне имућне жене, којој је све једно: хоће ли у кући бити деце троје или четворо — разлика је огромна! Кад дакле, криминалиста има пред собом трудну жену са њеним многобројним измењеним осећајима, он мора строго да пази на њене исказе, како би у њима нашао оно што је тачно и истинито. (О злочинствима, што су их чинили жене у другом стању писали су Gall, у почетку прошлог века, затим Marc, Cabanis, Lombroso, Jcard и многи други).

Овде је zgodно и на свом месту да се додирне и питање о јачини и ступњу осећања полнога нагона код жене. Извесно је да то питање има вредности и практична значаја за криминалистику. Полни осећај, или, боље рећи, полна потреба је индивидуална; она је према личности веома различна, као што је различан осећај потребе за јело, пиће, за топлоту, спавање, одмор и др. Чак и кад би знали средњу, просечну јачину овога осећаја, не би ипак могли да му одредимо тачно мерило при оцени појединачких случајева. Немогуће је ту се одредити и наћи тачну јачину. Јер, док гинеколог Tait тврди, доказујући да је полна осетљивост код жена сразмерно мања, него код човека, а за њим то исто доказују десет других стручњака, докле исто толики број стручњака устаје противу тога тврђења и доказује обратно. Не зна се, нити се може сазнати, ко је у праву. Посматрајмо хладно ма каква случај. Како да објаснимо себи погрешку и морални пад једне девојке, не узимајући у обзир нужду, завођење или обећање да ће је одводник узети? Сетити се само треба свију последица, које после такога случаја наступају; ту су: презрење родбине и познаника, подсмех света, осећај бешчашћа, презрење, па често раскид у породици, или чак истеривање из родитељске куће, одрицање од наслеђа, губитак иметка, службе или зараде, губитак поноса и части, губитак достојанства и угледа, па затим болови физички, опасности око порођаја, брига за дете и још пуно других јада и незгода — па ипак посведневно се ти случајеви понављају. Бечки гинеколог Браун је врло zgodно рекао: „Кад би од природе било уређено у браку, да свако друго дете рађа човек, то ни у једној породици не би било више од троје деце.“ Да оставимо на страну претпоставку да је полни нагон код жене виши и јачи него код човека, да жена има више болова да поднесе, него човек; али стоји, да у полној потреби жена има један нагон више него човек; и тај се нагон налази у матерњем инстинкту. Jcard у спису „Жена у добу менструације“ тврди да сама природа потврђује ову поставку. Он наводи да има случајева где жене желе да затрудне само за то да би мо-

гле осетити задовољство у дојењу детета својима грудим. За криминалисту је сексуалност жене од значаја, јер се она у многим случајевима испољава; то се нарочито види у поданости, у подложности и привржености жениној човеку. Наравно, има много случајева који говоре противу овога факта; свако убиство или угушење новорођенчета од стране његове материце, или поступање жене или девојке да клицу и зачетак детета уништи, говоре противу материнског инстинкта. Но треба знати да један нагон се онде завршава, где други, противни и јачи отпочиње: осећај за одржање сопствене личности кад дође у опасност јачи је него осећај за одржањем свог порода. Убије ли мати своје дете, то је дело, што га она чини производ очајања противу једнога дела свога тела и своје личности, и она га чини од страха и ужасавња због страшних последица, које неминовно морају наступити. Појава, данас тако често у културном свету, где жене раде све могуће, да би само избегле порођај, долази услед нарочитих околности и друштвених односа. Кад се само сетимо шта се све тражи, шта се све мора дати и чинити у погледу хране, надгледања, негована и одржавања једнога новорођенчета, шта је све с њим и његовим животом скопчано, шта све траже друштвене прилике, живот и мода, онда се ни најмање не треба чудити тој тежњи данашње жене да буде комотна, да остане дуго млада, да избегне све тешкоће и многобројне непријатности и болове које порођај собом доноси, као и бриге и дужности, које новорођенче матери на врат товари. Чак и онде дакле где је нагон материнства постао излишан, морамо на њ полагати, јер се њиме понеки криминалан случај психолошки даје протумачити.

Главно је дакле да се инстинкт матерински мора сматрати као значајна чињеница. Како стоји жена према човеку, како се држи и понаша; како стоји према своме детету или деци, шта све од њих жели и захтева, шта им све жртвује и даје, шта све чини да тежак и неспособан живот трпи и подноси; шта је све у стању за њих и због њих да учини и поднесе — све су то питања која у безбројним процесима избијају на површину. Сва се она дају објаснити материнским инстинктом.

Тешки моменти за криминалисту јесу онде, где скривени нагони делују. Има кажњивих случајева, где криминалиста застаје збуњен ма да зна кривца, који је дело учинио, али се не зна и не може да објасни веза између њега и учињеног дела; исто тако има случајева где се извршилац дела не зна, али околности би могле да одведу на његов прави траг, кад би био познат психолошки постанак и извор самом делу. Ако тражимо „узрок или основу“ — то тих узрока може бити много: тражимо ли „мотиве“, то их још више може бити и још лакше се може грешити. Увек је лакше кад се мотив и само дело поклапају, кад стоје у узајамном односу: освета је узрок који даје мотив за паљевину, љубомора — уби-

ство, жеља да се има што — крађу и тако даље.

Излазна тачка за многе преступе, и то скривена излазна тачка, управо најчешће је у сексуалном нагону. Што он потајно дела и што је скривен има свога узрока у осећању срамежљивости и за то је он још јаче испољен и одређенији код жена. Та скривена сексуална излазна тачка игра улогу код малих, безначајних лажи и т. д. Посматрамо ли поједине облике сексуалног нагона, у којима се он појављује, то ћемо видети да се он у првом реду јавља као смерност, као скромност, могло би се рећи као нека врста лажи. Friedrich баш нарочито о томе говори; он утврђује заједницу између религиозног сањалаштва и сексуалним системом. У поменутом делу он прича о калуђерици Бланбекири; блажена Вероника Јулијани узела је јагње у своју постелу и сама га дојила. Тако звана света Катарине геновска, света Армела и света Јелисавета чињаху сличне ствари, које у основи својој имаху осећај чулне љубави. Криминалиста мора често да се обавештава: да ли је жена морално са свим чиста или је појудна; шта више овако се он мора да пита не само при деликтима моралне природе, него готово рећи при сваком кривичном процесу, у коме је и жена умешана.

(свршиће се)

М. Павловић.

ПОУЧНО - ЗАБАВНИ ДЕО

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ЗЛОЧИНЦИ

од Др. Линденау-а

(НАСТАВАК)

У погледу сузбијања интернационалних скитница не треба се надати никаквом успеху од затварања граница и појачаног граничног прегледа. Права ће скитница свуда проћи и поред најстрожијег прегледа. Помоћи можемо се надати од начела, које је као ваљано и погодно већ опробано при сузбијању домаће вагабондаже, а то је: да се стварањем посредничких бироа за набављање рада и надзором над гостионицама и преношницама одвајају они, који су вољни радити, од нерадника, да се првима нађе рада, а кад рада немају да им се помаже у невољи, а против других да се немилосрдно употребљује сва строгост законска. У Немачкој се међународне скитнице, колико је мени то познато, не појављују тако често, да се онима међу њима, који хоће да раде, не би могло помоћи. На стране пак скитнице из навике има се наравно на место казне рада у радионицама применити протеривање, као што је то предвиђено у § 362 одељ. 3. казненог законика.

4. Професионални злочинци, који путују.

Можда ће се неко зачудити, да у опште има лица, која врше злочинства као занат, путујући из једнога места у друго. Пре би се узело, да ће професионалан

злочинац, који полази да учини замашно, добро смишљено кажњиво дело исто извршивати само на добро познатим местима, у којима је он добро упознат са свима навикама људи, путовима и тајним пролазима. Ова је мисао тачна. Али професионалан злочинац, који путује, особито љубављу полази на вршење таквих кажњивих дела, при којима му је његова непознатост и туђинство тако драгоцене, да ово само постаје средство ради постизавања циља. Ако то пак није случај, онда ће он у иностранству само таква места изабрати за позорницу својих делања, у којима може у напред рачунати, да ће имати посла са сличним, познатим му односима.

Туђинство и непознатост бива средство извођења пре свега за најтежа злочинства, при којима је туђинска околина безусловна претпоставка за мирно довршење кажњивог дела. Овамо долазе убиства рођака или иначе блиских лица. Типично је овде тровање ради добијања наследства. Жртва се под изговором путовања намама у иностранство и ту бива отрована, међу тим заостали у завичају рођаци заварају се извештајем о природној смрти. Врло основана сумња о таквом злочинству појавила се у случају са Др. Бернштајном, и ако се у Минхену изречла пресуда само због преваре. Према новинарским извештајима занима се у последње време полиција у Риму смрћу некога Руса, Смирнова, за кога се вели да га је тамо његова метреса убила и помоћу лажног тестаментна наследила. Убице путници појављују се и као убице, који из навике чине убиства ради задовољења своје похотљивости; ови су већ и због узбуђења, које њихова ужасна дела изазивају, принуђени, да често мењају места задржавања. Француз Видал опасно је избо 24. новембра 1901. године у Ници једну проститутку, за тим је извршио такав исти злочин 6. децембра у Марсељу, 13. децембра убио је једну проститутку у Тулону, а 23. децембра одсекао је врат једној младој Швајцаркињи у брзом возу Ница-Монако. За Jacques the Ripper-а вели се да је у Њујорку починио недела, слична онима која је раније био починио у Лондону, и да је сада тамо ухваћен. Али овај глас није поуздан.

Рафинирано користовање том особини бити странаца показује хохштаплер (варалица), који путује. Основна погодба за његове операције јесте, као што му и само име показује, увући се у више кругове који су за њ иначе неприступачни. Да су пак за ово лепа спољна појава и манири, окретност и поузданост, безусловне претпоставке, не треба нарочито спомињати. Стога су и представници ове врсте злочинаца чешће бољег порекла; по кадкада су пак хохштаплери изучили навике великога света служећи као камердинери, келнери итд. Али ипак у целокупној појави хохштаплера показује се скоро увек неки остатак од неприродности, што ће ретко измаћи оку пажљивог посматраоца и познаваоца људи. Овај недостатак покушава професионални хохштаплер најрадије да заглади представљајући се као странац. Странцу се свуда,

па и у Немачкој, гледа кроз прсте за по неку особину и незнање. Нико не замера страном пуковнику због потпуног незнања пруске ранглисте, исто тако ни шпанском херцогу за тако незнатно познавање немачке класичне литературе. Осим тога избегава хохштаплер у иностранству са стајање са ванредно омрзнутим му ранијим познаницима или са полицијским чиновницима, који се већ почињу за њ интересовати. У Берлину су оперисали хохштаплери талијанског, шпанског, француског, белгијског, холандског, луксенбуршког, швајцарског, скандинавског, руског, енглеског, америкашког и аустралијског порекла. Најпростија форма овог деликта извршује се на тај начин, да се варалица представља као лице из вишега сталежа, или као пропао човек, који сада своје тобожње сталешке другове моли за помоћ. Ова се превара доста често у највећем обиму извршује с адресама, које су по азбучном реду уређене, помоћу просјачких писама по разним мустрама, а често и помоћу специјалног секретара, који ова писма пише. Типичан случај ове врсте показује нам опис живота Андријана Гордера, који је 1843. године у Холандији рођен. Он је као ђак у једноме манастиру траписта у Канади научио спољне свештеничке и калуђерске навике и обичаје, говорио је перфектно енглески, француски и холандски, и живео је од превара, које је извршивао према свештеницима, представљајући се као сабрат, који путује ради послова свога калуђерског рада. Његов је главни циљ увек био да дође до зајма, да добије путни трошак и хонораре из задужбина, које код католичких цркава постоје у корист страних духовника ради вршења божје службе. На овај је начин Гордер пропутовао целу Америку, у Француској се појављивао као визитатор траписта, у Остенду као владика и помоћник архиепископа од Сан-Франциска, за тим се окренуо у Швајцарску, Аустрију и Немачку. У многим од ових земаља, последњи пут у Минхену, издржао је тешке казне.

Ако се хохштаплер појављује појављује као пунокрван племић, онда је он наравно самим тим, што је успео ући у аристократске кругове, још мало добио. Преваре према гостионичару, код кога је одсео, обезбеђују му у најбољем случају пријатан живот за неко време. Покрај тога ће можда још закачити са малим позајмицама лица, са којима се дружио. Знатније добити покушава варалица да постигне куповањем скупоцених ствари на кредит. Поред тога понавља више се служи лажним чековима. Леп пример за ово пружа нам случај са Енглезом Cecil Henry-ом, који је, елегантно обучен, по каткада у униформи ђенералштабног официра, са орденима на прсима куцовао драгоцености, плаћајући их лажним чековима и дижући, по правилу, још и повеће суме готовог новца на њих. Овај је маневар он извршио 26. септембра у Хамбургу, 16. октобра у Бечу, 18. октобра у Београду, 29. октобра у Минхену, 31. октобра у Базелу, 2. новембра у Штрасбургу, неколико дана доцније у Бриселу, најзад 16. новембра у Женеви.

Пре кратког времена био је у Паризу ухапшен хохштаплер Џејмс из Ричмонда, који је путовао са своја два служитеља Прица и 25 кофера. Он се дрско и страшно коцкао у Сан Рему, Ници, Монте Карлу, Неапољу и Кајиру, плаћајући губитке лажним чековима, а добитке трапајући у џеп.

Поред тога се интернационални хохштаплер врло често упушта у варање помоћу женидбених планова, при чему по каткад дође и до истинског венчања, као у случају злогласног Манолеску. Дешавају се и шпекулације са хомосексуалним наклоностима. У једном случају изнуђавања, о коме се у Берлину судило, играла су извесну улогу писма из Хамбурга, Копенхагена, Брисела, Антверпена, Лондона и Капштата.

(наставиће се)

Др. Драг. А.

ПОСЛЕ ГИЛОТИНИРАЊА

Јуна месеца тек. год. гилотиниран је у Лоаре-у (Француска) неки *Лонгиљ*, који беше осуђен на смрт због више злочиних дела. Погубљењу овом присуствовао је и Д-р *Боарије* у циљу физиолошког посматрања и испитивања покрета и свести погубљеног. О својим опажањима Д-р је поднео тачан и у сваком погледу веома интересантан извештај месном лекарском удружењу, које га је публиковало у последњој свесци *Архива за криминалну антропологију* (Archives d'anthropologie criminelle). Ево што вели Д-р *Боарије*:

„Чим је *Лонгиљ* положен на гилотину, прошао сам напред и стао поред корпе у коју је имала пасти одсечена глава: На овај начин ја је ни за тренут нисам испустио из очију.

После неколико секунди очекивања, зачу се један потмуо звук, а одма по овом глава полете у напред и паде у корпу. Захваљујући срећном случају глава је пала и у корпи остала усправљена за све време мога посматрања, те према овоме није било никакве потребе да је додирујем и у руке узимам, као што су то погрешно објавили неки листови. Не мењајући, даље, ни уколико положај главе, приступио сам одмах њеном испитивању, и прво што сам на њој уочио то је, да су се очни капци и усне неправилно грчили за време од 5—6 секунди.

Овај исти појав констатовали су пре мене и многи други, те међу њима и Д-р *Сен-Мартен*, који се овим стварима највише бавио. „У истом тренутку, вели он, кад одрубљена глава пада у корпу која је пред гилотином, лице, јагодице и усне добијају боју љубичасто-плаву, веома интензивну. Ова навала крви у лице не произилази никако услед стезања врата обручем, јер у једном специјалном случају горњи и покретни део обруча није био спуштен, па је ипак наступио исти појав. Чим је глава пала у корпу, наступили су грчевити покрети мишића око очних капака и усана, и трајали од прилике пола минута. Ово грчење мишића, које се у осталом посматра и код животиња, може понекад трајати и до два минута.“

Као што се из овога види, једина разлика између мојих и *Д-р Сен-Мартонових* посматрања у томе је, што ја нисам нашао да грчевити покрети очних капака и усана трају дуже од 5—6 секунди.

Пошто су ови покрети престали, лице је отпочело бледети, а очни се капци у пола затворише, остављајући очну белину видљиву, дакле онако исто као и код личности које су у агонији. У овом истом тренутку, ја викнух јасним гласом: „*Лонгиле*“, после чега се очни капци отпочеше подизати полако, без грчења, правилно, слично њиховом подизању код живих личности које се буде из сна, или које су изненада прекинуте у каквом озбиљном размишљању. Поглед погубљеног заустави се, после овога, на мојим очима, и ја у овом тренутку видех јасно како се његове зенице покрећу. Ван сумње је да ја у овом моменту нисам имао посла са погледом неодређеним и без израза, као што су погледи људи који умиру; очи, које су ме посматрале, биле су још живе у правом смислу те речи.

После неколико секунди очи се затворише полако и правилно, а лице постаде онако исто какво је било и пре мог узвика. Тада понова, и на исти начин изговорих име погубљеног.

Онако исто као и први пут, очни капци подиглоше се, и ја још једном угледах веома изразите очи, које ме овог пута фиксирала много јаче но први пут. За овим се очи понова затворише, али не потпуно као у првом случају.

Покушах и по трећи пут да изазовем отварање очију погубљеног, изговарајући његово име, али овога пута не имадох успеха. Његове очи већ беху добиле онај стаклени изглед, који се опажа код мртаца.

Све ово трајало је 25—30 секунди.

* * *

Какве закључке можемо извести из ових посматрања, која су до сада најпотпунија и у неколико нова? Јер, ви може бити не знате, да су тобожња и слична посматрања *Велио-а* над главом *Д-р Ла Помереја*, резултат живе маште великог романијера. *Д-р Сен-Мартен* задовољно се само да посматра рефлексе, који настају одмах после погубљења, не покушавајући никад да ступи у односе са одсећеном главом. *Д-р Петитго* који је, као и ја, био у прилици да посматра главу која је у корпу пала својим доњим делом — вратом, констатовано је такође, да су га очи погубљеног посматрале и погледом пратиле за време док се у полукругу кретао испред главе, па чак и онда кад је покушао да промени правац ових својих покрета. Ну, и поред свега овога, *Д-р Петитго* није пробао да говори са одсећеном главом. Неоспорно је, дакле, да сам ја био први који сам то учинио.

Што се тиче мојих закључака, ја се ни мало не устручавам да тврдим, да чула вида и слуха живе најмање 25—30 секунди после погубљења. Ово је за мене ствар неоспорна и долази, по мом мишљењу, од спољног рефлекса, који се да тира још од првог детињства и чини, да

по навици испитујемо очима одакле долази звук који дражи наше чуло слуха, и узрок који га производи? Овако исто мисли и *Д-р Хартман*, па и *Д-р Лангло-а*, професор физиологије на париском универзитету који је, упитан за мишљење поводом случаја *Лангијевог*, одговорио једном новинарском репортеру ово:

„Има већ неколико дана како сам ја, без обзира на случај са *Лангијом*, говорио мојим ученицима о опсервацијама, које су у овом смислу чињене у различитим епохама.

Говорећи о једном случају, сличном случају *Лангијевог*, ја сам доказао да постоје директни односи између ушних и очних нерава, услед чега и покрети очних глобуса могу поступати без икаквог учешћа свести.“

Д-р Мануврије, директор антрополошке школе вели ово:

„За време несвести, проузроковане прекидом или јаким нагомиланом крви у мозак, индивиду-а не трпи много, јер губи свест, али ипак зато покрети нису искључени. Можемо с разлогом претпоставити, да се погубљени налази у стању онесвесности услед знатне анемије. Ако је у том стању отворио очи, знам да је чуо кад смо га звали.

Ево, дакле, три најодличнија стручњака: *Хартман*, *Лангло-а* и *Мануврије*, који без резерве усвајају идеју о спољњем рефлексу, чија је полазна тачка у ексцитацији ушних и очних нерава. Да би се сличан рефлекс могао произвести, неопходно је потребно допустити да мозак сачува, у свом кругу, живот свих својих елемената. Могућан је у осталом факт, да је и згодан положај пале главе створио најповољније услове за моја онажања, јер је крволиштење било сведено на минимум, а крвни судови празнили су се много спорије, но што би то чинили у случају да је глава била положена. Ма шта било, факт је неоспоран, да чуло слуха и чуло вида живи 25—30 секунди после одсецања главе.

За мене је врло важно питање: зашто се у овим случајевима категорички одриче живот спољњег мозга т. ј. свести, док се без резерве допушта живот мозга унутрашњег? Овим никако немам намере да пишем сензациони роман, већ да озбиљно третирам једно физиолошко питање.

Хипотеза о свесној перцепцији не може се потпуно негирати; она у сваком случају заслужује да буде озбиљно дискутована. Јер, признаћете, да нема разлога са којих се не би могло допустити да и свест живи за време докле живе чула слуха и вида. На жалост, до данас нема пута и начина којим би се овај живот свести могао доказати. Свесну перцепцију могао би нам открити само предмет који испитујемо, и то је узрок што је проблем неразрешим у научном смислу.

У случају да свест, а с њом и бол, живе и после погубљења, овај је живот толико кратак да врло мало увећава бол погубљеног. Гилотинирање има, поред осталог, и то преимућство над другим врстама погубљења, да болове своди на минимум.

Још неколико речи у допуну ових мојих опажања.

Извршилац ме је уверавао, да никад није видео ни најмање грчење у удовима и трупу погубљеног. Један од његових помоћника, који је учествовао у многобројним погубљењима, потврдио ми је ово са изузетком, да је свега код једног лица опазио покрете у удовима после погубљења. То је био неки Мароканац који је већ положен на гилотину, покушавао стално да ослободи руке веза. Прсти и руке продужили су ове покрете и после погубљења за читава два минута.

Као што се из изнесеног види, феномени који се посматрају после погубљења код људи, у противности су са феноменима који се посматрају код животиња, а нарочито код гусака и патака које, као што је познато, лупају крилима а по некад и иду без главе. Не осећам се довољно способан да објасним ову противречност.“

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

Т Р А Ж Е С Е

Видоје, син **Јованке Јовановић** из Рајковца у срезу расинском (која станује у Београду) нестао је пре 15 дана и до сада се није могао пронаћи. Видоје је био ђак основне школе на Сави, стар 9 година, плав, у гаћама и кошуљи, бос. Са собом је однео кишобран и ђачку торбу. Нека га потраже полицијске и општинске власти у својим домањима, и пронађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 36949.

Димитрије Трукић, из Душана у срезу неготинском, нестао је ноћу између 16. и 17. т. м-ца и до сада се ништа није дознало о њему. Он је стар 21 годину, средњег стаса, смеђе косе, голобрад, дугачког лица. Од одеа је имао мјантан од сукна, чакшире од проседог сукна и нову црну шубару. Начелник среза неготинског, депешом Бр. 11559 моли за тражење и унут Димитрија у случају проналаска.

Вукомана Дробњаквића, келнера, тражи квартал терасиски Управе града Београда, код кога има да одговара за извесно дело. Пронађеног треба спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 26763.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

У селу Даросави среза колубарског окр. београдског ухваћено је ово лице, које је изјавило да се зове **Аrsa Илић**, и да је родом из Скопља у Старој Србији, о чему је при себи имао „дуфус“ — крштеницу.

На порезници која је код њега нађена, а по којој за неколико последњих година није платио порезу, стоји име **Јоцко Илић**, а на служитељској исправи **Цветко Илић**.

На питање зашто овако мења имена, изјавио је, да он не зна како му је право име, па онда због тога га и каже како му где падне на памет!

При њему је нађена поред једног свежња обичних ствари и једна дугачка пушка капи-слара, два ножа, један бријач, један штамбиљ са натписом; «Јован Ристић, стаклорезац Београд — Врачар», и један свежња са седам разних кључева од Вертхајмових брава.

Лазар Глишовић, абаџија из Трбушана у срезу љубићском, који одговара код средње власти за крађу, побегао је незнано куда. Лазар је стар 21 годину, висок 1.70 м., смеђ, обријан има на себи чакшире, гуњ и шубару. Начелник среза љубићског, актом Бр. 16059

малих, смеђих бркова; обојица су у осуђеничком оделу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Јованом и Михајлом нареде најживље трагање, и у случају проналаска да их под јаком стражом упуте Управи Београдског Казненог Завода с позивом на Бр. 4380 или Управи града Београда с позивом на Бр. 37060.

Пушку је, вели, имао одавно, кључеве је нашао на београдској железничкој станици, а штамбиљ, вели, да му је дао исти Јован Ристић, стаклорезац, да се њиме послужи да што јевтиније дође до материјала при оправци прозора по сеоским кућама, којим се послом, вели, покушао да бави у последње време, ма да то ничим не утврђује.

Шта више, Ристић не само да одриче да га познаје и да му је дао штамбиљ, већ вели да му је исти украден из дућана пре неколико месеца са још 4—5 дин. у новцу.

Док је се овај Арса — Јоцко — Цветко — бавио у Даросави, извршено је тамо више крађа, највише стоке, а крађивци нису могли бити никако ухваћени. Он је ипак сваки час одлазио и долазио, лепо се носио и добро трошкарарио, а ништа није радио.

По свему овоме судећи, ово лице не представља исправна човека, те се са тога моле све власти, као и приватна лица, да јаве Управи града Београда ако је где учинио какво казнимо дело, позивајући се на УБр. 37277.

На глави има скорашњу повреду, за коју вели да је «случајно» добио.

ПОТЕРЕ

Милан Пановић, бив. чувар општине кле-новничке, одвео је од куће жену и дете Лазара Перића, земљоделца из Клеовника у округу пожаревачком; поред тога однео је Лазаревих 10 динара у готовом новцу, 50 аршина платна, и више мушких и женских кошуља. Милан је стар око 35 година, висок, промањаст, крупних, црних очију, бркова црних и дугих. Од одела имао је на себи чуварску униформу и на глави шајкачу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Миланом трагају и у случају проналаска известе о томе Управу града Београда с позивом на Бр. 37093.

моли полицијске власти да живо трагају за одбеглим, и у случају проналаска да га упуте њему.

Јован Стојимировић, из Липа у срезу подунавском и Михајло Милићевић, из Врбовца у срезу подунавском, осуђеници београдског казног завода, побегли су 22. т. м-ца са рада из осуђеничке радионице у Доњем Граду. Јован (чију фотографију износимо) осуђен је на 19

Непознати крађивац ноћу између 26. и 27. т. м-ца увукао се у стан г-ђе Нере Угричић, генералице, и однео ове ствари:

1) један зимски црни дугачки капут са астраганском јаком, на чијој левој страни има прогоретина од цигаре;

2) један сако, угасит капут са белим пругама;

3) један мек хабигов пешир, у чијој је унутрашњости утиснут жиг В. У., и

4) један кишобран.

Све ствари вреде око 220 динара.

Препоручује се полицијским и општинским властима, да трагају за крађивцем и покрађом, и о резултату да известе квартал врачарски Управе града Београда с позивом на Бр. 14000.

Крађе стоке. — Љубомиру Тодоровићу, тежаку из Парцана у срезу космајском, непознати крађивци, на дан 23. т. м-ца украли су две јунице; једна је матора 18 месеци, жућкасте је и по мало беле длаке, а друга 30 месеца, длаке жуте; обе су средње величине и без роваша. Пронађене крађивце и покрађу треба спровести начелнику среза космајског с позивом на Бр. 15923.

Борђу Стојановићу, из Рађева, ноћу између 13. и 14. т. м-ца украден је са пашњака један коњ, длаке доратасте, кратког репа, стар 3 године, са жигом Т. Потеру за крађивцем

год. робије у тешком окову због два покушаја убиства и због опасне крађе, стар је 31 годину, средњег стаса, смеђ, очију жућкасто зелених. Од важнијих особених знакова има: Оба маала прста на рукама згрчена су и укочена у првом зглобу; на десној руци има мрку флеку неправилног облика, величина $\frac{9}{3}$ см., по средини задње стране превоја лаката; за 1 см. испод споја кључних костију има брадавицу у величини кукурузног зрна. — Михаило је осуђен за треће бегство из војске са 3 године робије без окова, стар је 26 година, средњег стаса, смеђе косе, округлих образа, плавих очију, шопавог поса,

и покрађом наређује начелство округа ваљевског с позивом на Бр. 11618.

Димитрију Тодоровићу из Друговца у срезу подунавском украдена су 21. т. м-ца два вола. Један је длаке сиво плаве, матор 6 година, у оба ува ровашен, а други је длаке жуте, матор 6 година, без роваша. Препоручује се полицијским и општинским властима да потраже крађивце и покрађу, и о резултату трагања известе начелника среза подунавског с позивом на Бр. 18436.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА